

बी. ए. प्रथम वर्ष
पेपर – I
प्रकरण 02 :- विवाह संस्था
(MARRIAGE INSTITUTION)

प्रा. सुलोचना जाधव

समाजशात्र विभागप्रमुख,
बळीराम पाटील महाविद्यालय
किनवट

प्रस्तावना (Introduction)

2.1 मानवी समाजात विवाह ही सार्वत्रिक संस्था आहे. आणि जगातल्या प्रत्येक समाजाच्या संस्कृतीचे ते एक अविभाज्य अंग आहे. विवाह आदय संस्था असली तरी विवाहाचे स्वरूप प्रत्येक संस्कृतीत वेगवेगळे असते. हे लक्षात घ्यावे लागते. मानवी समाजात सामाजिक संस्थांची निर्मिती गरजापूर्तीच्या उद्देशाने झालेली आहे. समाज सतत टिकून राहावा. त्यात नेहमी नविन संस्थांची भर पडावी भर पडण्यासाठी कामवासनापूर्ती व प्रजनन हाणे आवश्यक असते. कामवासनापूर्ती ही मुलभूत गरजापै की एक गरज आहे ही गरज प्रयालित आहेत. पण विवाह ही पध्दती योग्य मानली जाते. त्याद्वारे समाज स्त्री-पुरुषांना कामवासनापूर्तीस अनुमती देण्यात येते.

2.2 विवाहाचा अर्थ (Meaning of Marriage)

- गिलीन आणि गिलीन

“प्रजोत्पादक कुटुंब निर्माण करण्याच्या समाज संत मार्ग म्हणजे विवाह होय.”

- बोगार्डस

“स्त्री आणि पुरुषांना कौरोबिक जीवनात प्रवेश देणारी विवाह ही एक संस्था आहे.”

- जॉर्ज मरडॉक

“विवाहात संगतीने राहून नियमित लैंगिक संबंध आणि आर्थिक सहकार्याचा समावेश होतो.

2.3 विवाहाचा उद्देश

- कामवासनांची तृप्ती
- आर्थिक सहकार्य
- मुलांचे पालनपोषण
- कुटुंब निर्मिती
- औरसत्वाचे तत्व
- अनैपचारिक संबंध
- मानसिक गरजांची पूर्तता

2.4 विवाहाची वैशिष्ट्ये

Characteristics of Marriage

- संघस्वरुता
- समाजमान्यता
- स्थायित्व

➤ 2.5 अलिकडील काळात विवाहसंस्थेत झालेले बदल

➤ Recent Changes in Marriage Institution

➤ प्रस्तावणा :- Institution

- नागरीकरण, औद्योगिकरण, पाश्चात्य, संस्कृती, नविन कायद्याचा प्रभाव, महिला आंदोलने, विज्ञान व तंत्रज्ञानाचा प्रसार धर्माचा प्रभवाचा हास स्त्री शसणाचे वाढते प्रमाण या साखे घटक विवाह संस्थात बदल घडवून आणण्यात जबाबदार असल्याचे अभ्यासकान नमुद केले. आहे.
- विवाहाच्या उद्देशात परिवर्तन
- जोडीदार निवडीत बदल
- विवाहाच्या पध्दतीत बदल
- विवाहाच्या वयात वाढ
- विधवा विवाह
- हुंडा प्रथेत परिवर्तन

धन्यवाद !